

361. Tokaj, Aranyas szálló

(KÖH 76209)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye)

R, Sza, Hu, Á, Kk, Kú, Ú

2011. január 17–18-án a tokaji Aranyas szálló épületének belsőjében alapkutató feltárást végeztünk, melynek során megállapítottuk, hogy a szálloda belterében a régészeti rétegsor vastagsága eléri a 420 cm-t. Középkori, Árpád-kori, császárkori és rézkori rétegeket figyeltünk meg.

2011. június 1.–július 8. között végeztük el a beltéri feltárást 4,30 m mélységig, gépi földmunka nélkül. A feltárást a 20. századtól a kora Árpád-korig Tokaj városmagja, alatta császárkori telep, temető és rézkori telep került elő. Kiemelkedő a császár- vagy hun kori sír, mely teljesen rablott volt ugyan, de belőle nagy méretű féldrágakő gyöngyök és több áldozati állat maradványai kerültek elő.

2011. október 4.–november 22. között a felújítás I/1 ütemének második szakasza keretében a kültér ÉK-i szektort tártuk fel, melynek során az előzőekben megfigyelt települési rétegek kerültek elő, 4 m-es mélységig. Feltártuk továbbá a második, szintén rablott, hun kori sírt is, melyben szarmata jellegű, ép edényt és poliéder alakú karneol gyöngyöt találtunk.

MAKOLDI MIKLÓS

362. Tokaj, Rákóczi-vár

(KÖH 62362)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

2011. július 18.–szeptember 2. között a tokaji Rákóczi-vár feltárást végeztük a Budapesti Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat önkénteseivel. A feltáráson 16–17. századi rétegeket kutattunk és nagyrészt feltártuk a Vasaló-bástyához tartozó farkasvermet, melyből szép, 16. századi leletanyag került elő.

MAKOLDI MIKLÓS

363. Tompa, Tompa Északi határa,

Halasi út mentén

(KÖH78199)

(Bács-Kiskun megye) A

Tompa város településrendezési tervében érintett 065/32 hrsz. ingatlan területén előzetes terepi topográfiai munkákat végeztünk örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez. A terület nagy részét jelenleg 50–60 cm magas gabona fedi el, de a D-i felét, kb. 1/3-ad részét csak arasznyi kukorica fedte, mely alkalmas volt terepbejárásra. Ezen a területen egy szórtan elhelyezkedő, nagy kiterjedésű avar települést lokalizáltunk, kb. 25–30 kézzel formált kerámiatöredéket gyűjtve. A település valószínűleg É felé is tovább húzódhat, a gabona betakarítása után indokolt a terület újbóli bejárása.

SZ. WILHELM GÁBOR

364. Tornyosnémeti, Petőfi utca 18.

(KÖH 90181)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, R

2011. október 27-én lakossági bejelentésre leletmentést végeztünk a telken, ahol a tulajdonos külső épület kialakítását tervezi, és a földmunkák során egy emberi koponyára lett figyelmes. A csontváz 170 cm mélyen jelentkezett, ezért a helyszínen először gépi majd kézi erővel bontottunk rá a csontvázra. Beásás nyomát nem figyeltük meg, de a bontás során megállapítottuk, hogy egy gödörbe helyezték a halottat. A kialakított alaprok metszetsfalában 30 cm feltöltést követően 70 cm vastag humuszréteg, majd a sárga altalaj rétegsorát figyeltük meg. Az alap kiásása közben az eredeti gödört (melybe a halottat helyezték) részben elbontották, a sírt egy szintén jelenkori oszlop is bolygatta. A csontváz K–Ny tájolású, zsugorított helyzetű, bal oldalára fektetett, karok test előtt kinyújtva, összekulcsolva helyezkedtek el. A koponya mellett egy töredékes rézkori csupor került elő. Bontása közben a sírföldből több kerámiatöredéket is gyűjtöttünk, melyek a középső neolitikum (bükki kultúra) mellett a rézkor időszakára datálhatóak. A csontváz egészen, de különösen a koponya alatt, a bordáknál, a combcsontnál okkerfestéket figyeltünk meg. A melléklet alapján az előkerült sír a rézkor időszakára tehető, ugyanakkor a szórvány töredék kapcsán a terület újkőkori használatával is számolhatunk.

Munkatársak: Nagy Zoltán, Páll Gergely technikusok, Kövári Ivett antropológus.

HAJDÚ MELINDA

365. Törökbálint, Tükör-hegy lakópark

(KÖH 78659)

(Pest megye) Ró, Á

2011. szeptember 1–5. között, a Nádasdy köz 2–3. sz. telkek területén 7 régészeti jelenséget tártunk fel: 5 árkot, illetve kisebb-nagyobb árok-részletet, 1 tűzhelymaradványt és 1 gödört. Az objektumokban nagyon kevés korhatározó leletet találtunk. A 3. árok a benne talált kerámiatöredék alapján a római korra keltezhető. Valószínűleg szintén római kori a 3. árokhoz hasonló irányú, betöltésű 1. és 2. árok. A Nádasdy köz 1. sz. telek területén, 2010-ben⁹⁴, hasonló, É–D és ÉK–DNy irányú árok-részletet tártunk fel. Az árokfoltok sötétszürke humuszban jelentkezték, az árok betöltésében sok a sárga, szürkés-sárga agyag és az apró kavicsos foltok. A 25. árokban 2 db római bronzpénzt találtunk. A két idényben feltárt árok valószínűleg összetartoznak, egy árokrendszer részei lehetnek.

A kicsi, ovális tűzhelymaradvány 2–3 cm vastagon sok égésmaradvánnyal (koromszemcsékkel, hamuval, faszéndarabkákkal, sok paticszemcsével) kevert folt. 2010-ben a Nádasdy köz 1. és 4. telkek területén, az Árpád-kori településen négy ehhez hasonló kicsi tűzhelymaradványt találtunk.

A Nádasdy köz 3. sz. telek területén, a telek É-i szélén 2 régészeti jelenséget tártunk fel: 6. árok és 7. gödör. Az árokból nem került elő régészeti lelet, a gödörben 1 db állatcsontot és 1

94 RKM 2010, 387.

db kicsi platnitöröredéket találtunk. A két jelenség a Nádasdy köz 4. sz. telek területén 2010-ben feltárt Árpád-kori telep szélét jelezhetik, a jelenségek szürke betöltése ugyanis hasonló.

RAJNA ANDRÁS

366. Tura határa (Pest megye) U, B, I

2011 folyamán terepbejárásokat végeztem a Rákos–Hatvan vasút korszerűsítésével érintett régészeti lelőhelyeken.

Határ-völgyi-dűlő (MRT 11. k., 22/11. lh.; RH-51 lh., KÖH 26333): A Galga völgye Turánál egy enyhe kanyarral D felé fordul és ezzel a vasúttól egyre távolabb kerül, és így a továbbiakban már nincs befolyással a vizsgált terület természetföldrajzi adottságaira. Turától K-re torkollik a Galgába az Emse-patak, mely az 590 hm szelvényben keresztezi a vasutat. Az ÉNy-i irányból érkező patak mentén markáns homokdombok találhatók, melyek kiváló természetföldrajzi adottságokkal rendelkeznek. Az egyik ilyen, a patakkal párhuzamos dombháton található a nagy kiterjedésű lelőhely, melynek korszaka közelebből nem meghatározott. A lelőhely Ny-i vége egyértelműen meghatározható, a dombháta keresztszélén vágó Emse-patak partja jelzi annak határát. A vasúti nyomvonal belép a régészeti lelőhely területére az 591 hm szelvényénél, és egészen az 592 hm szelvényig annak területén halad tovább. A tervezett beruházás tehát veszélyezteti a régészeti lelőhely épségét. A lelőhely a magasabban fekvő szántott felszínen észlelhető volt.

Tószeg-dűlő (MRT 11. k., 22/5. lh.; RH-50 lh., KÖH 26327): A lelőhely Tura külterületén található, a vasútállomással szemben. A Galga É-i partján markáns, a mederrel párhuzamos elnyúló homokdombok találhatók. Egy ilyen magas dombon található nagy kiterjedésű lelőhely, területéről újkőkori és bronzkori települési emlékek ismertek. A lelőhely K-i vége egyértelműen meghatározható, a dombháta keresztszélén vágó Emse-patak partja jelzi annak határát. A vasút nyomvonala a Galga egykori medrének É-i szélén halad, m-ekkel alacsonyabban, mint a lelőhelyet is magában foglaló domboldal. Turának az állomás környéki területe, noha alacsonyabb dombocskán található, mégis m-ekkel van alacsonyabban, mint a szemközti dombok. A domborzat alapján az is világos, hogy a vasút nyomvonala nem a lelőhelyet is magában foglaló dombon halad, hanem annak lábánál. A tervek szerint a vasút nyomvonala az 586 hm szelvénytől kezdve jelentősen módosul, az ívkorrekció miatt É felé tolódik el. Ezzel a nyomvonal belép a régészeti lelőhely területére az 588 hm szelvényénél, és egészen az 590 hm szelvényig annak területén halad tovább. A tervezett beruházás tehát veszélyezteti a régészeti lelőhely épségét. A lelőhely a magasabban fekvő szántott felszínen észlelhető volt.

SZALONTAI CSABA

367. Túrkeve határa (Jász-Nagykun-Szolnok megye) Ő, Sza

Az „Örm K-1 és RAG Örm-2 gáz kutak bekötés” projekt keretében került sor 2011. március 13–15. között a nyomvonal

terepbejárására, aminek eredményeként három új régészeti lelőhelyet lehetett megfigyelni a település határában:

Az 1. (*Széles-hát-dűlő II., KÖH 76941*) és a 3. (*Toldi-kúti-földek III., KÖH 76945*) számmal jelölt lelőhelyeken szarmata, zömében jellegzetes szürke színű, korongolt edénytöröredékeket, köztük perem-, alj- és fültöröredékeket találtunk. Legkisebb területű volt és viszonylag gyér leletintenzitást produkált a 2. (*Toldi-kúti-földek II., KÖH 76943*) számmal jelölt, mindössze 6 db őskori, kézzel formált edénytöröredéket adó régészeti lelőhely. A felszíni leletszóródás alapján kiterjedése mindössze 20×30 m-es területre lokalizálható. A lelőhelyek történetileg összefüggésbe hozhatók a kissé távolabb fekvő, nagyobb kiterjedésű, 2010-es terepbejárásból ismert Toldi-kúti földek (KÖH 73945) szarmata korú településmaradvánnyal.

F. LAJKÓ ORSOLYA

368. Újfehértó, Saláta-tanya (Hadházi-átkötőcsatorna) (KÖH 79025)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza, A, I

2011. november 14–17. között megelőző régészeti feltárást végeztünk Újfehértó D-i határában a Hadházi-átkötőcsatorna nyomvonalán. A régészeti felügyelet keretében 5 m szélességben, 0,5 km hosszan távolítottuk el a kukoricával „szennyezett” termőtalajt és humuszt. A K–Ny irányú átkötőcsatorna nyomvonalába két – egy ősi vízborította medencét kerítő – É–D futású homokhát esett. A feltárás során egy kora bronzkori, egy császárkori és egy késő népvándorlás kori település maradványait, összesen 40 objektumot tártunk fel.

A kora bronzkori település nyomaira – 6 élelem- és terménytároló gödörre – a szelvény K-i felében, a kb. 350–400 m széles homokhát gerincén és K-i felén bukkantunk. A régészeti jelenségek igen jól látható sötétszürke folttal jelentkeztek a homokos, helyenként világosszürke agyagos altalajban. Betöltésükben állatcsontot és a korszakra jellemző kézzel formált, házi kerámia töröredékeit találtuk. Utóbbiak közül többnek az oldalát seprűmintával díszítették. Kiemelkedő leletnek tekintjük az 1. objektumban talált két kutyakoponyát és fél pár tülköt.

A másik, időben fiatalabb, 1100 éves települést a kései avarok hagyták hátra. Az egykori, falusi jellegű településnek 3 veremháza, 4 kemencéje és 7 élelemtárolásra használt gödre esett a szelvényünkbe. A házak egytől egyig lekerekített sarkú négyzet alakú folttal jelentkeztek. Alapterületük 15–25 m² közötti, a bejáratlalt szemben lévő fal tövében kis köboltozatos kemence található. A házakban cölöplyukakat nem találtunk, így vélhetően fából ácsolt felmenő falakkal rendelkeztek. A település leletanyaga szegényesnek mondható. Az állatcsontok, vörös- és sötétszürke, korongolt, bekarcolt vonalakkal díszített korszótöröredékek mellett a kőkemencék kövei említhetők. A területen a műszeres leletfelderítés ellenére, fém tárgyakat nem találtunk.

A terület Ny-i végében kiástunk még egy császárkori gödröt. Tizenhárom gödör és 4 árok nem tartalmazott régészeti leletet. A területen végzett terepbejárás alapján mindkét település É-i és D-i irányban tovább folytatódik.

A leletek a nyíregyházi Jóna András Múzeumba kerültek.